

Gine-Bissau Nasıl Küresel Bir Güvenlik Düğümü Haline Geldi?

Gine-Bissau, iç savaş mirasının, kurumların zayıflığının ve organize suçun sızmasının iç içe geçtiği, çalkantılı bir siyasi geçmişe sahip küçük bir ülkenin klasik bir örneğini temsil ediyor. Onun gerçekliğini anlamak için biraz geriye dönüp Gine-Bissau'nun coğrafi gerçekliğini anlayalım; Gine-Bissau, Afrika kıtasının batısında, Atlas Okyanusu kıyısında yer almakta olup kuzeyinde Senegal, doğusunda ve güneyinde Gine ile komşudur ve kendisine ait çok sayıda ada uzantıları vardır.

Eskiden Portekiz kolonisi ve Portekiz Gine'nin bir parçasıydı; bağımsızlık için ana hareket, Amílcar Cabral liderliğindeki Gine ve Yeşil Burun'un bağımsızlığı için Afrika Partisi adı altında ortaya çıkmıştır; nitekim mücadele 1960'larda başlamış ve ülke 24/9/1973'te Portekiz'den bağımsızlığını kazanmış olup bu ülke, birçok zorluklar ve darbe vakaları yaşamıştır.

İlk önemli askeri darbe, bağımsızlıktan sonra ilk cumhurbaşkanı ve Amílcar Cabral'ın üvey kardeşi olan Luís Cabral'ın devrildiği 1980 yılında gerçekleşmiş ve 2003'teki darbe gibi, darbeler ve dönüşümler büyük bir şekilde birbirini izlemiştir; işte o zamandan beri Gine-Bissau, kırılgan bir demokrasi, hükümet seçimleri, askeri darbeler, hükümetlerin devrilmesi ve sürekli olarak hükümetin başarısızlığının acısını yaşamaktadır.

1993 yılından beri yarı başkanlık anayasası ile yönetilen ülke, yürütme ve yasama erklerinin ayrılmasını benimsemiş, askeri müdahaleler sürekli yaşanan bir olgu haline gelmiş, bu da istikrarsız bir ortam oluşturmuştur.

26/11/2025'teki son darbe öncesinde, seçimlerin takvimi ve seçimlerin dürüstlüğüne ilişkin şüpheler konusunda güçlü bir çatışma ortaya çıkmıştır... Son darbe girişiminin sonrasını konuşmadan önce şunu soralım: Neden sürekli olarak bir kararsızlık söz konusu? Cevap olarak şunu söyleyebiliriz; bu durum aşağıdaki sebeplerden kaynaklanmaktadır:

- 1- Sömürge mirası, çok büyük siyasi bölünmeler doğurmuştur.
- 2- Siyasetin orduya bağımlı olması, sivil kurumların zayıflığı ve bunların istikrarsız olması.
- 3- Siyasi, askeri ve sivil elitler arasındaki güven eksikliğinden dolayı sürekli olarak bir endişe ve gerginlik ikliminin var olması.
- 4- Ekonominin kırılgan olması, kaynakların sınırlı olması ve gelişmenin olmaması.

Darbe sonrasında Dennis Kanha liderliğindeki bir grup asker, ülkenin tamamının kontrol altına alındığını, mevcut cumhurbaşkanı Umaro Sissoco Embaló'nun sarayda tutuklandığını, tüm devlet kurumlarının askıya alındığını ve sınırlı kapatma kararıyla birlikte seçimlerin iptal edildiğini açıklamıştır.

Gine-Bissau'nun konumu, Latin Amerika ve Avrupa arasında bir geçit olarak kabul edilmekte olup kaçakçılık şebekelerinin adaları ve deniz yolları üzerinden

geçiş için uygun bir ortam sağlamaktadır; yine Gine-Bissau, özellikle kokain olmak üzere uyuşturucu kaçakçılığı için bir rota konumundadır. Silah tüccarları ve organize suç şebekeleri, devletin ve kurumlarının zayıflığından yararlanarak Güney Amerika'dan Avrupa'ya Atlas Okyanusu ve Batı Afrika üzerinden geçiş yapmaktadır; ne yazık ki siyasi ve askeri elitler de buna karışmış durumdadır.

ECOWAS üyesi ülkeler arasında, uyuşturucunun sadece bir sağlık krizi oluşturmadığı, aynı zamanda devletin bekasını da tehdit ettiği tek ülke olan Gine-Bissau'da, bazen nüfuzlu liderlerin desteklediği ve gayri resmi çıkarları koruma aracı olarak kullanılan uyuşturucu kaçakçılarının oluşturduğu güçlü bir paralel ekonomi ortaya çıkmıştır.

Buradaki çatışma, çeteler, uluslararası gruplar ve askeri çıkarlar arasındaki bir nüfuz çatışması gibi ortaya çıkmakta, bu da onun kaderinin Batı Afrika'nın güvenliği ve istikrarı için önemli bir hale getirmektedir; bu yüzden darbe tamamen sürpriz değil, aksine siyasi istikrarsızlığın, ekonomik zayıflığın ve orada gelişen organize suçun gerçekliğinin doğal bir sonucudur.

Bu nedenle Gine-Bissau, güvenlik, coğrafya, denizcilik, kaçakçılık ve bölgesel istikrar gibi birçok açıdan önem arz etmektedir; dolayısıyla dış müdahaleyi kesin olarak teyit ediyor olamasak da ancak siyasi boşluğun resmi ve gayri resmi dış müdahalelere kapıyı ardına kadar açacağı kesindir.

Boyutunun küçük ve kaynaklarının sınırlı olmasına rağmen Gine-Bissau, doğal ağırlığının ötesinde bir önem kazanmıştır; ama bu darbeye birlikte bu ülke, Batı Afrika'nın karmaşıklıklarının bir örneği olarak öne çıkmakta ve istikrarlı kurumlar inşa etmek isteyen bir halk ile organize suçun çıkarlarının iç içe geçtiği bölgesel ve uluslararası gerçeklik arasındaki çatışma devam etmektedir.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Nebil Abdulkerim